

Azonban ehhez rögtön hozzáfűzi, hogy „mivel konkrét fejlesztési céljainkat a *valóságos* helyzet elemzése alapján igyekeztünk kitűzni, többlépcsős, különböző szélességű és megközelítésű vizsgálatssorozatokat végeztünk el”. E komplex vizsgálati anyagból a továbbiakban csak egyetlen témakört mutat be a könyv: olyan tanulók vélekedését az erkölcs és világnézet kapcsolatáról, akik normál tantervű osztályokba jártak. A felmérésben több száz általános iskolai, szakközépiskolai és gimnáziumi tanuló vett részt 1976-ban és 1980-ban. Az ismertetésből kiderül, hogy egy feladatlapot töltettek ki a diákokkal, aminek utolsó kérdése volt az, amelynek elemzését a szerző részletesen közli. „Véleményed szerint van-e kapcsolat az erkölcs és a világnézet között? Ha igen, mi a lényege?” Kár, hogy a kötet nem ismerteti a feladatlap többi kérdését, hisz így teljesebb képet kaptunk volna arról, hogy a kutatók milyen jellegű kérdéseket tettek fel e témakörből. A három iskolatípusba járó diákok által adott válaszok részletes elemzését a könyv harmadik fejezete tartalmazza. A tanulói válaszokat két nagy csoportba lehet sorolni: 1. amelyek szerint függőségi viszony van az erkölcs és világnézet között, tehát vagy az erkölcs határozza meg a világnézetet, vagy a világnézet az erkölcsöt; 2. amelyek másféle kapcsolatot tételeznek fel a két fogalom között, pl.: kölcsönhatás van köztük, nem egymást determinálják, hanem mindkettőt a társadalom. Egy másik csoportosítás szerint, az erkölcs és világnézet kapcsolatát elemző válaszok: a) egyéni; b) társadalmi szempontú; c) vallásos jellegű; d) filozófikus; e) cselekvésre orientált; f) több szempontú érvelést tartalmaztak.

A kötet utolsó része azt az 1974-től 1979-ig tartó *komplex erkölcsi, világnézeti* oktatási, nevelési kísérletet ismerteti, amelyet a szerző és munkatársai dolgoztak ki és próbáltak ki 9 középiskolában, III. és IV. osztályban, a jelenleg oktatott világnézetünk alapjai tantárgy helyett. A kísérlet a *személyiségcentrikus* nevelés koncepciójában gyökerezett, mivel ez biztosítja legjobban az erkölcs és világnézet párhuzamos fejlesztését. Ebből kiindulva a kísérleti komplex világnézeti tantárgyblokkot a filozófia, az etika és a pszichológia kiemelt, a nevelés szempontjából leglényegesebb tartamainak egységes rendszerbe integrálása útján hozták létre. Az így kialakított 7 nagy témakörben az egyes témák kibontása filozófiai szintről indul, majd a személyiség pszichikus feltételein keresztül halad az etika felé. A többéves kísérletsorozatban a középiskolás tanulók III. osztályban heti 1 óra etika. IV. osztályban pedig heti 3, illetve 2 óra komplex erkölcsi, világnézeti oktatásban részesültek. A kísérlet hatását vizsgáló felmérés szerint mind a tanárok, mind a tanulók pozitívan nyilatkoztak a bevezetett komplex világnézeti tantárgyblokkokról. Véleményük szerint a kísérleti tantárgy kisugárzott más munkaterületekre is: pl.: KISZ-munka, a tanulóknak új is-

mereteket adott, a tapasztalatokat segített feldolgozni, rendszerbe foglalni, önismeretre, mások megismerésére nevelt, életszerűsége miatt hatott az életmódra, az életfelfogás alakulására, segítette a világnézeti fejlődést.

A könyv hiányosságának érzem viszont, hogy a kísérlet egészében részt vevő tanulóknak a fentebb idézett kérdésre adott válaszait nem közli, pedig nagyon érdekes lett volna ezt a hagyományos tanterv alapján tanuló diákok válaszaival összevetni.

A megemlített néhány kifogás ellenére a könyv egy jól felépített, tartalmas kutatómunkáról ad ismertetést, s legfőbb érdeme, hogy egy olyan probléma megoldására tesz alternatív javaslatot, amelyet eddig még nem sikerült megoldani a pedagógiában. A kötet főként a középiskolákban tanító tanárok és osztályfőnökök munkájához nyújt segítséget, de méltán tarthat számat minden olyan pedagógus érdeklődésére is, aki nyitott a pedagógia aktuális kérdéseire. Tankönyvkiadó, 1985., Budapest, 229. l.

ZSOLNAI ANIKÓ

V. G. LOGINOVA–J. V. DUNAJEVA–
L. B. SAMSIN:

ZNAKOMIMSZJA SZ SZSZSZR
(Izd-vo „Russzkij jazik”, M., 1984)

„*Ismerkedünk a Szovjetunióval*” – ez a címe annak a nemrég megjelent könyvecskének, amely végre hasznos segítségét óhajt adni azoknak a külföldi orosztanároknak, akiknek a tanítványai eljuthatnak a komolyabb országos versenyekre, s köztük a „csúscsot” jelentő moszkvai orosz nyelvi olimpiára, amit 1972 óta, 3 évente tartanak a szoviet fővárosban az Orosz nyelv- és irodalomtanárok nemzetközi szervezete (MARP-JAL) és a Puskin Orosz Nyelvi Intézet szervezésében és rendezésében. A legutolsó, 1984. június 22–29. között rendezett Olimpíán 44 ország 343 résztvevője mérte össze tudását országból. A zsűri 3 bizottsága 158 arany-, 72 ezüst- és 49 bronzéremet osztott ki a versenyzőknek, amiből a magyaroknak 8 arany, 4 ezüst és 3 bronz jutott.

Valentyina Georgijevna Loginova, Jelena Vlagyimirovna Dunajeva és Leonyid Boriszovics Samsin könyve az *Országismeret* nevű „bizottsághoz” való felkészüléshez nyújt a jövőben hathatós segítséget azoknak, akik a tanulóikat – az országos versenyben való jó helyezést után – elkísérhetik Moszkvába.

A leendő „olimpikonok” ugyanis 4 bizottság előtt mer(het)ik össze tudásukat (beszélt nyelv; országismeret; olvasás és beszélgetés; írott nyelv – ez utóbbi fakultatív).

A M. N. Vjatyutyev szerkesztésében megjelent országismereti segédkönyv 3 fejezetre oszlik a nehézségi fokoknak megfelelően, hiszen az

orosz nyelvi olimpián 2 „korcsoportban” versenyeznek a tanulók (15 év alatti korosztály; 15 éven felüliek). Így lényegében ugyanazon témák ismétlődnek a segédkönyvben, de egyre bővülő ismeretanyaggal (a 15 szovjet köztársaság; Moszkva; Leningrád; Színház, mozi, televízió; Sport stb.).

A külföldi tanulók felkészülését nagymértékben segíti az a tény, hogy a szövegek hangsúlyjelölések. A könyvecske anyaga helyenként egyáltalán nem mondható könnyűnek nyelvi szempontból, jöllehet a 2. korcsoport esetében – érthetően – az elvárások is komolyak.

A könyv több új információt ad a tanulóknak a hazai tankönyvek elavult adatai helyett: a Szovjetunió lakossága 1983 elején 271 millió volt (4. lap); 18,5 millió az SZKP tagjainak a száma (6. lap); október 7-én van az alkotmány napja (7. lap); szeptember 1-én az „ismeretek napja” „Gyeny znanyij”, 22. lap).

Itt azonban megjegyezzük, hogy pl.: a bányásznapot („Gyeny sahtyora”) és a pedagógusnapot („Gyeny ucstijelja”) nemcsak a Szovjetunióban ünneplik, de nálunk is (22. lap)...

Feltétlenül kiemelendő, hogy a segédkönyv mintákat ad az orosz helyesírás néhány kritikus paragrafus gyakorlati realizálása területén is, ami egy-két hazai tankönyvünkről nem mondható el: sz 1-vo po 10-j; MHATA – TYUzi – KIDA – na BAME; Mavzolej V. I. Lenyina stb.

Külön örömről szolgál, hogy a szerzők rugalmasan értelmezik az országismeret („sztrano-gyenyenyije”) fogalmát, nem szűkítik azt le pl.: csak a földrajzi-történelmi ismeretek – néha nagyon is vitatható mértékű – „összehordására”. Ebben a könyvecskében mindenből van valami, ami viszont azt a veszélyt rejti magában, hogy bizonyos mondatok eléggé általános ismereteket tartalmaznak, amit a tanulók már anyanyelvükön tudnak is, csak az orosz nyelvű megfogalmazás nem menne olyan mintaszerűen, ahogy ebben a segédkönyvben ez adva van.

A Bevezetőben figyelmeztetnek a szerzők, hogy a „felkínált” nyelvi anyag lényegében „törzsanyag”, amit aztán a tanuló (versenyző) a már meglévő ismereteivel bővíthet, mélyíthet, ahogy tud.

Talán egy dologgal lehetne vitatkozni. A szerzők az országismeretet egyoldalúan értelmezik; csak a célnyelv országa és kultúrája lebeg a szemük előtt a „vizsgára való felkészítés” során. Igaz, hogy ezt a segédkönyv címe is behatárolja...

Az *Ismerkedünk a Szovjetunióval* című országismereti segédkönyv mindenképpen iránytűvé válhat a moszkvai orosz nyelvi olimpiára készülő tanulóknak, de még inkább a felkészítő tanárok számára; segít abban, hogy kb. mit kér a zsűri a versenyzőtől (és a tanárától) ezen a nemzetközi fórumon. Ha ezt akceptáljuk, akkor viszont csupán egyet sajnálhatunk: ez a könyvecske rendkívül alacsony példányszámban jutott el hozzánk, de a megjelenési példányszáma

is igen alacsony (30 000), ami a szovjet könyvkiadási példányszámokhoz képest elenyészőnek mondható.

H. TÓTH ERIKA

A TECHNIKAI NEVELÉSÉRT

(Alkotó szerkesztő Balogh József)

Már hagyománnyá válik, hogy a Baja Városi Művelődésügyi Osztály és az Országos Pedagógiai Intézet szervezésében kétévenként tanácskozást tartanak a technikai nevelés aktuális problémáiról szakfelügyelők, a pedagógusképző intézmények a témával foglalkozó oktatói részvételével. E könyv a II. Bajai Technikai Nevelési Tudományos Tanácskozás anyagát: előadásait és korreferátumait tartalmazza, melyet 1981. május 11–13. között tartottak.

A kötet első részében találhatók azok az előadások, amelyek a technikai nevelés általánosabb elméleti-gyakorlati kérdéseit igyekeznek korszerű módon és egységesen értelmezni.

Szebenyi Péter írásában rövid neveléstörténeti áttekintést ad a gyakorlati oktatás nemzetközi és hazai alakulásáról, utalva a szakirányú és általános képzés megjelenésére. Megállapítja, hogy hazánkban a munkával általánosan képző iránynak nincsenek hagyományai. Az 1978–79-ben bevezetett tanterv már e szélesebb értelemben felfogott technikai nevelés szellemében tartalmazza a technika tantárgyat. Feladataink megvalósításában azonban sok nehézséget okoz, hogy ez a felfogás sem a társadalmi köztudatban, sem a pedagógiánkban nem gyökeresedett meg, több vonatkozásban kimunkálatlan. Megjelöli a technikai nevelés néhány csomóponti feladatát, melyből kiemelkedő a rendszer- és funkcionális szemlélet, valamint a történetiség. Ráirányítja a figyelmet napjaink problémáira: mi a technika tantárgy szerepe az általános képzésben; célja és tartalma; mit értünk az általános műveltségen belül technikai műveltségen?

Szépe György „A szaknyelv és a mindennapi nyelv kapcsolata” című előadásában többoldalúan közelítve részletezi a köznyelv (mindennapi élet nyelve), a szaknyelv és a szakmák nyelve közötti különbséget. Kiemeli, hogy a technika tantárgy szaknyelve – bármennyire is jellemzője a technikának az integráló jelleg – nem azonos a természettudományok nyelvével. Felsorolja a szakki-fejezetekkel szemben állított legfontosabb követelményeket, amelyeknek érvényesülniük kell a technika tantárgy oktatásában is. Ezek: szabotosság, alkalmasság (rövidség és megkülönböztetőség), szemléletesség, hajlékonyság, egyöntetűség, általánosság és állandóság stb. A szerző saját megállapítására szerint sem törekedett teljességre, mert a teshnika nyelvének kimunkálása még további kutatásokat igényel.

Agoston László előadása a technika és a tár-